Lietas arhīva Nr. A42-01063-23/46
ECLI:LV:ADRJVTN:2023:0330.A420302322.3.S

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Valmierā 2023. gada 30. martā

Administratīvā rajona tiesa
šādā sastāvā: tiesnese S. Pone,

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz pieteicēja /pers. A/ pieteikumu par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras direktora 2022. gada 16. novembra lēmuma Nr. 22/2883065 atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] 2022. gada 8. martā Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – Aģentūra) Rīgas pilsētas Zemgales nodaļā saņemts pieteicēja iesniegums, kurā lūgts saskaņā ar Tiesnešu pensiju izdienas likumu piešķirt izdienas pensiju no 2022. gada 27. janvāra.

Ar Aģentūras Rīgas pilsētas Zemgales nodaļas 2022. gada 22. marta lēmumu Nr. 22/866556 „Par izdienas pensijas piešķiršanu" (turpmāk – Lēmums par izdienas pensijas piešķiršanu) pieteicējam piešķirta izdienas pensija no 2022. gada 27. janvāra.

2022. gada 21. septembrī Aģentūras Rīgas pilsētas Zemgales nodaļa konstatēja, ka pieteicējam labvēlīgs lēmums - Lēmums par izdienas pensijas piešķiršanu - ir prettiesisks, jo pieteicējam nav tiesību uz izdienas pensiju (tiesneša amatā nostrādājis mazāk par 30 gadiem). Ņemot vērā minēto, ar Aģentūras Rīgas pilsētas Zemgales nodaļas 2022. gada 30. septembra lēmumu Nr. 22/2489696 (turpmāk – sākotnējais lēmums) nolemts no 2022. gada 1. oktobra atcelt Lēmumu par izdienas pensijas piešķiršanu.

Pieteicējs sākotnējo lēmumu apstrīdēja Aģentūras direktoram.

Izskatot pieteicēja apstrīdēšanas iesniegumu, ar Aģentūras direktora 2022. gada 16. novembra lēmumu Nr. 22/2883065 (turpmāk – pārsūdzētais lēmums) nolemts sākotnējo lēmumu atstāt negrozītu.

[2] Pieteicējs vērsies Administratīvajā rajona tiesā, lūdzot atcelt pārsūdzēto lēmumu. Pieteicējs pieteikumā norāda turpmāk minētos apsvērumus.

[2.1] Lēmums par izdienas pensijas piešķiršanu pieņemts atbilstoši likuma normās rakstītajam, tādēļ nav prettiesisks. Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļas 3. punkta konstrukcija sniedz iespēju šo normu interpretēt tā, ka arī pieteicējam ir sniegta reāla iespēja pretendēt uz izdienas pensiju. Minētajā normā atsauce uz likuma 3. pantu, kur reglamentēta izdienas stāža aprēķināšana, tiek lietota visos gadījumos, kad līdz ar tiesneša amatā nostrādāto laiku jāņem vērā arī laiks, kāds nostrādāts citos Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. pantā minētajos amatos, arī advokāta profesijā, piemēram, minētā likuma 2. panta pirmās daļas 1., 2. punkts un otrā daļa.

Līdz ar to, ja likumdevējs nepārprotami būtu vēlējies norādīt, ka saskaņā ar Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļas 3. punktu tiesības uz izdienas pensiju ir tiesnesim, kuram izdienas stāžs 30 gadi ir tikai tiesneša, Satversmes tiesas tiesneša un (vai) starptautiskas tiesas tiesneša amatā, tiktu izmantota vārdkopa „amatā nostrādātie gadi", kā tas izteikts, piemēram, Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļas 1. punktā, nosakot nepārprotamu kritēriju izdienas pensijas saņemšanai, un atsauce uz šā likuma 3. pantu nav lietojama, it īpaši apstākļos, kad šie visi amati ir norādīti vienā likuma, kas reglamentē izdienas stāža aprēķināšanu, punktā – 3. panta 1. punktā.

Turklāt pamatoti līdz ar to būtu arī norādīt, ka tiesības uz izdienas pensiju ir tiesnesim, nevis personai, ja tiešām 2. panta pirmās daļas 3. punkts attiecināms tikai uz tiesnešiem. Atzīmējams, ka termins „tiesnesis" Tiesnešu izdienas pensiju likumā tiek lietots turpmāk, piemēram, tā 2. panta trešajā, ceturtajā un piektajā daļā.

Tādējādi minētajā likuma normā lietotā atsauce uz likuma 3. pantu, kur bez 3. panta pirmajā daļā minētajiem norādīti arī citi amati, turklāt vēl ar norādi uz personu (nevis tiesnesi) sniedz plaši neafišētu iespēju to saprātīgi interpretēt, pieļaujot ņemt vērā ne tikai tiesneša amatā nostrādāto laiku, bet arī laiku, kāds nostrādāts citos Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. pantā minētajos amatos.

[2.2] Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā, 2. panta otrajā daļā, 4. panta pirmajā un otrajā daļā kā kritērijs izdienas pensijas piešķiršanai tiek minēti tiesneša amatā nostrādātie vismaz 20 gadi.

Arī saskaņā ar Prokuroru izdienas pensiju likuma normām, piemēram, saskaņā ar tā 2. panta pirmās daļas 1. punktu tiesības uz izdienas pensiju ir prokuroram (nevis personai), kuram izdienas stāžs ir 20 gadu, no kuriem pēdējie 10 gadi nostrādāti prokurora amatā, un kurš ir sasniedzis 50 gadu vecumu.

Līdzīgs regulējums noteikts likuma „Par izdienas pensijām Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm" 2. panta pirmās daļas 1. punktā, kur norādīts, ka tiesības uz izdienas pensiju ir darbiniekiem, kuru izdienas stāžs ir ne mazāks par 20 gadiem un kuri sasnieguši 50 gadu vecumu.

Ņemot vērā norādīto, lai pretendētu uz tiesneša izdienas pensiju atbilstoši šobrīd spēkā esošajam Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļas 3. punktā minētajam regulējumam, tiesneša, Satversmes tiesas tiesneša un starptautiskas tiesas tiesneša amatā atsevišķi vai kopā ņemot nepieciešams nostrādāt vismaz pēdējos 20 gadus, kā arī papildus iepriekš vēl 10 gadus vai mazāk (atkarībā no tiesneša amatā nostrādātā laika – līdz 30 gadiem) kādā no citiem likuma 3. pantā minētajiem amatiem (atsevišķi vai kopā ņemot).

Izdienas stāžs 20 gadi ir robeža, kuru pārsniedzot visos minētajos izdienas pensiju likumos tiek attiecīgi paredzēts izmaksājamās izdienas pensijas pieaugums, piemēram, Tiesnešu izdienas pensiju likuma 4. panta pirmā un otrā daļa, Prokuroru izdienas pensiju likuma 4. panta pirmā un otrā daļa, likuma „Par izdienas pensijām Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm" 5. panta pirmā un otrā daļa.

[2.3] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 8. pantā noteiktajam, piemērojot tiesību normas, tiek izmantotas tiesību normu interpretācijas

pamatmetodes (gramatiskā, sistēmiskā, vēsturiskā un teleoloģiskā metode), kur gramatiskā un sistēmiskā ir norādītas kā pirmās.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 5. pantu administratīvajā procesā, it īpaši pieņemot lēmumu pēc būtības, iestāde un tiesa piemērojamo tiesību normu ietvaros veicina privātpersonas tiesību un tiesisko interešu aizsardzību.

Ņemot vērā, ka Lēmums par izdienas pensijas piešķiršanu nav prettiesisks, nav pamatoti atsaukties uz Administratīvā procesa likuma 86. pantu, jo tajā tiek reglamentēta prettiesiska administratīvā akta atcelšana.

Līdz ar to arī atsauce uz Administratīvā procesa likuma 6. panta noteikumiem nav attiecināma uz konkrēto gadījumu.

[2.4] Pārsūdzētajā lēmumā nav vērtēts neviens no pieteicēja apstrīdēšanas iesniegumā norādītajiem argumentiem, bet izmantota tikai mērķa un jēgas (teleoloģiskā) Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļas 3. punktā formulētās likuma normas interpretēšanas metode, turklāt, balstot to tikai uz divām Tieslietu ministrijas vēstulēm, kas pēc to satura ir vērtējamas piesardzīgi.

Pārsūdzētajā lēmumā no Tieslietu ministrijas 2021. gada 27. janvāra vēstulē Nr. 1-13.8/369 minētā ir norādīts, ka likuma grozījuma priekšlikums dod iespēju saņemt izdienas pensiju tiem tiesnešiem, kuri darbam tiesā ir veltījuši faktiski visu mūžu un jūtas sevi izsmēluši vai veselības stāvokļa dēļ ir grūtības nostrādāt līdz 65 gadu vecumam, lai tad varētu saņemt tiesneša izdienas pensiju.

Pieteicējs uzskata, ka no tiesību viedokļa nav korekti norādīt uz tiesneša grūtībām strādāt veselības stāvokļa dēļ, jo tiesības uz izdienas pensiju tiesneša veselības stāvokļa dēļ ir paredzētas Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļas 2. punktā.

Savukārt no Tieslietu ministrijas 2021. gada 17. februāra vēstulē Nr. 1-11/816 „Par priekšlikumu iesniegšanu likumprojektam „Grozījumi Tiesnešu izdienas pensiju likumā”" minētā lēmumā akcentēts, ka jebkurā gadījumā tiesnesis savas tiesības uz izdienas pensiju varēs izmantot ne ātrāk, kā sasniedzot 60 gadu vecumu, un tiesnešu izdienas pensiju sistēmā nepieciešams iestrādāt korekciju attiecībā uz izdienas pensijas piešķiršanas laiku [..], īpaši novērtējot tos tiesu sistēmā strādājošos tiesnešus, kas tiesneša amatam ir veltījuši lielāko daļu sava darba mūža un godprātīgi gādājuši par tiesu varas prestižu un taisnīgumu.

Pieteicējs norāda, ka savā darba mūžā tiesneša amatā ir nostrādājis 21 gadu 2 mēnešus 11 dienas, 10 gadus 2 mēnešus 15 dienas strādājis prokurora amatā un 4 gadus 25 dienas –izmeklētāja amatā. Tādējādi redzams, ka tiesneša amatam pieteicējs veltījis lielāko daļu sava darba mūža, un ir ziņas, ka ir godprātīgi gādājis par tiesu varas prestižu un taisnīgumu.

Ja likumdevēja mērķis bija izdienas pensiju piešķir tiesnešiem tikai pēc 60 gadu vecuma sasniegšanas, tad var norādīt, ka pēc nepilniem 2 mēnešiem arī pieteicējs sasniegs 60 gadu vecumu.

Vienlaikus likuma „Par tiesu varu” 52. panta pirmajā daļā (likuma redakcijā līdz 1997. gada 25. februārim) bija paredzēts, ka par rajona (pilsētas) tiesas tiesnesi var iecelt Latvijas Republikas pilsoni, kas līdz iecelšanas dienai sasniedzis 25 gadu vecumu, savukārt atbilstoši minētā panta trešajai daļai par administratīvo tiesnesi var iecelt Latvijas Republikas pilsoni, kas līdz iecelšanas dienai sasniedzis 23 gadu vecumu.

Līdz ar to nebūtu tiesiski pamatoti uzskatīt, ka minētajām personām pēc tiesneša amatā nostrādātiem 30 gadiem vēl būtu jāgaida attiecīgi 5 vai 7 gadi, lai varētu doties izdienas pensijā.

[2.5] Ņemot vērā norādīto, pieteicējs uzskata, ka viņam kā personai, kura tiesneša amatā nostrādājusi pēdējos vairāk kā 21 gadus, pirms tam prokurora amatā – vairāk kā 10 gadus, ar kopējo izdienas stāžu, kas pamatoti tika ņemts vērā, aprēķinot izdienas pensiju, 35 gadi, bija pamats pretendēt uz tiesnešu izdienas pensiju saskaņā ar Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļas 3. punktu, ievērojot pārējās Lēmumā par izdienas pensijas piešķiršanu norādītās likuma un Ministru kabineta noteikumu normas.

Atzīmējams, ja pieteicēja vairāk kā 10 prokuratūrā nostrādātie gadi būtu kā pēdējie, uz prokuroru izdienas pensiju ar šādu izdienas stāžu viņš varētu pretendēt jau no 50 gadu vecuma.

Līdz ar to Lēmums par izdienas pensijas piešķiršanu ir tiesisks, tas nebija atceļams, un arī turpmāk ir izmaksājama pieteicējam piešķirtā izdienas pensija.

Savukārt, ja likuma normu iespējams traktēt plašāk, ne kā to vēlējusies Tieslietu ministrija, tad atbilstoši šādai vēlmei jāgroza likuma norma, nevis administratīvā procesa ietvaros jāatceļ personai labvēlīgs lēmums.

[3] Aģentūra rakstveida paskaidrojumā lūdz pieteikumu noraidīt, pamatojoties uz pārsūdzētajā lēmumā ietverto argumentāciju, papildus norādot turpmāk minētos apsvērumus.

[3.1] Iestāde, interpretējot (tulkojot) tiesību normu teleoloģisko (jēgas un mērķa) interpretācijas metodi, noskaidro tiesību normas jēgu, pamatojoties uz lietderīgu un taisnīgu mērķi, kas ar attiecīgo tiesību normu jāsasniedz.

Likumprojekta „Grozījumi Tiesnešu izdienas pensijas likumā” anotācijā par Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļas 3. punktu nav apraksta, taču ir pieejamas Tieslietu ministrijas vēstules (2021. gada 17. februāra vēstule Nr. 1-11/816 un 2021. gada 27. janvāra vēstule Nr. 1-13.8/369), kurās izteikti priekšlikumi minētās likuma normas grozījumiem. No Tieslietu ministrijas vēstulēs norādītajiem apsvērumiem secināms, ka Tiesnešu izdienas pensijas likuma 2. panta pirmās daļas 3. punkta mērķis ir piešķirt tiesības saņemt tiesnešu izdienas pensiju pirms 65 gadu vecuma, ja tieši tiesneša amatā nostrādāts ne mazāk kā 30 gadi, neņemot vērā tiesību noteikšanā citos amatos nostrādāto laiku, kas minēts Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. panta 2.-7. punktā.

Ņemot vērā minēto, nav pamatots pieteikumā norādītais arguments, ka, piešķirot izdienas pensiju pieteicējam, ir ņemami vērā arī citos amatos nostrādātie periodi.

[3.2] Administratīvā procesa likuma 86. panta otrās daļas 3. punkts paredz, ka adresātam labvēlīgu prettiesisku administratīvo aktu var atcelt, ja administratīvā akta palikšana spēkā skar būtiskas sabiedrības intereses.

Saskaņā ar likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu” 3. panta otro daļu sociālās apdrošināšanas pamatprincipi paredz solidaritāti starp sociālās apdrošināšanas iemaksu veicējiem un pakalpojumu saņēmējiem, kā arī sociālās apdrošināšanas līdzekļu izmantošanu tikai sociālās apdrošināšanas pakalpojumiem saskaņā ar likumu. Proti, Aģentūrai ir tiesības izmaksāt pensiju tikai saskaņā ar likumā noteikto un sabiedrības interesēs ir pārtraukt izmaksāt pensiju personai, kurai tā nepienākas. Tādējādi, ievērojot taisnīguma principu, personai nav tiesību saņemt to, kas viņai nepienākas.

[3.3] No tiesiskuma principa izriet, ka iestādes un tiesas rīcībai ir jāatbilst tiesību normām. Iestāde un tiesa darbojas normatīvajos aktos noteikto pilnvaru ietvaros un savas pilnvaras var izmantot tikai atbilstoši pilnvarojuma jēgai un mērķim.

Savukārt atbilstoši tiesiskās paļāvības principam privātpersona var paļauties, ka iestādes rīcība ir tiesiska un konsekventa. Iestādes kļūda, kuras pieļaušanā privātpersona nav vainojama, nedrīkst radīt privātpersonai nelabvēlīgas sekas. Tomēr nelabvēlīgākas tiesiskas situācijas radīšana salīdzinājumā ar iepriekšējo labvēlīgāko, bet prettiesisko situāciju pati par sevi nav tiesiskās paļāvības pārkāpums. Tiesu judikatūrā atzīts, ka tiesiskās paļāvības princips nav absolūts.

Iestādes kļūda, ko tā pieļāvusi, nevar būt par pamatu, lai turpinātu prettiesiska administratīvā akta izpildi, t.i., izmaksātu personai nepienākošos pensiju. Tādējādi pieteicēja tiesiskā paļāvība nav aizsargājama.

[4] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 112.[1] panta pirmo un ceturto daļu administratīvās lietas izskatīšana notiek rakstveida procesā bez

tiesas sēdes, ja vien par lietas izskatīšanu mutvārdu procesā tiesas sēdē tiesu nav lūdzis pieteicējs, trešā persona vai šā likuma 29. pantā minētais tiesību subjekts.

Izskatāmajā lietā pieteicējs nav lūdzis izskatīt lietu mutvārdu procesā tiesas sēdē, tādēļ lieta izskatīta rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[5] Tiesa, izvērtējot lietas apstākļus un lietā esošos pierādījumus, secina, ka pieteikums nav pamatots un ir noraidāms.

[6] Izdienas pensija ir papildu sociālā garantija personām, kuras valsts interesēs īpašos apstākļos pildījušas noteiktas funkcijas (*Satversmes tiesas 2003. gada 4. decembra sprieduma lietā Nr. 200314-01 7. punkts*).

Kārtību, kādā tiek piešķirta, aprēķināta un izmaksāta tiesnešu izdienas pensija, reglamentē Tiesnešu izdienas pensiju likums.

Tiesību saņemt tiesneša izdienas pensiju priekšnosacījumi noteikti Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. pantā. Saskaņā ar minētā panta pirmo daļu tiesības uz izdienas pensiju ir:

1) personai, kurai izdienas stāžs saskaņā ar šā likuma 3. pantu ir 20 gadi, no kuriem pēdējie 10 gadi nostrādāti tiesneša amatā vai tiesneša, kas amatā apstiprināts bez pilnvaru termiņa ierobežojuma, ģenerālprokurora un tiesībsarga amatā, un kura ir sasniegusi likumā „Par valsts pensijām" vecuma pensijas piešķiršanai noteikto vecumu, ja tā ir atbrīvota no tiesneša vai tiesībsarga amata pēc pašas vēlēšanās vai no tiesneša amata sakarā ar amata pildīšanai likumā noteiktā maksimālā vecuma sasniegšanu;

2) personai, kura neatkarīgi no vecuma atbrīvota no tiesneša vai tiesībsarga amata veselības stāvokļa dēļ atbilstoši Veselības un darbspējas ekspertīzes ārstu komisijas atzinumam un kuras izdienas stāžs saskaņā ar šā likuma 3. pantu nav mazāks par 20 gadiem, no kuriem pēdējie trīs gadi nostrādāti tiesneša amatā vai tiesneša, kas amatā apstiprināts bez pilnvaru termiņa ierobežojuma, ģenerālprokurora un tiesībsarga amatā;

3) personai, kurai neatkarīgi no vecuma izdienas stāžs saskaņā ar šā likuma 3. pantu tiesneša, Satversmes tiesas tiesneša un starptautiskas tiesas tiesneša amatā ir 30 gadi.

[7] Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. pantā noteikta izdienas stāža aprēķināšana, proti, noteikti izdienas stāžā ieskaitāmie izdienas periodi. Tie ir šādi izdienas periodi:

1) tiesneša, Satversmes tiesas tiesneša un starptautiskas tiesas tiesneša amatā nostrādātais laiks;

2) prokurora amatā nostrādātais laiks;

3) laiks, kas nostrādāts prokuratūras atestēto darbinieku amatos, kādi bija noteikti prokuratūras iestādēs līdz 1994. gada 1. oktobrim;

4) laiks, kas nostrādāts Iekšlietu ministrijas Izmeklēšanas departamenta izmeklētāju amatos, kādi bija noteikti Iekšlietu ministrijas iestādēs līdz 1995. gada 1. jūlijam;

5) advokāta profesijā nostrādātais laiks;

6) akreditētas augstskolas tieslietu specialitātes akadēmiskā personāla amatā nostrādātais laiks;

7) Latvijas Saimnieciskās tiesas tiesneša (Valsts arbitrāžas arbitra) amatā nostrādāto laiku;

8) tiesībsarga amatā faktiski nostrādātais laiks.

[8] Lietā ir strīds par Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļas 3. punkta interpretāciju, proti, vai, piemērojot Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļas 3. punktu, izdienas stāžā ir ieskaitāms tikai tiesneša, Satversmes tiesas tiesneša un starptautiskas tiesas tiesneša amatā nostrādātais laiks, vai arī ņemami vērā visi Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. pantā noteiktie izdienas stāžu veidojošie nodarbinātības periodi.

[9] No valodnieciskā viedokļa, ar gramatisko interpretācijas metodi noskaidrojot Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļas 3. punkta tiesību normas jēgu, secināms, ka tiesību normas teksts satur skaidri izteiktu priekšnosacījumu izdienas pensijas saņemšanai – 30 gadu izdienas stāžu tiesneša, Satversmes tiesas tiesneša un starptautiskas tiesas tiesneša amatā. Taču vienlaicīgi konstatējams, ka normā ietverta vārdkopu „izdienas stāžs" paskaidrojošu vārdu grupa, kas satur atsauci uz Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. pantu – „saskaņā ar šā likuma 3. pantu". Kā norādīts šā sprieduma 7. punktā, Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. pantā ir uzskaitītas profesijas un amati, kuros nostrādātais laiks ir ieskaitāms izdienas stāžā. Tādējādi izdienas stāžs saskaņā ar Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. pantu aptver tiesneša nostrādāto laiku ne tikai Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. panta 1. punktā noteiktajā tiesneša, Satversmes tiesas tiesneša un starptautiskas tiesas tiesneša amatā nostrādātais laiks, bet arī pārējos Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. panta punktos uzskaitītajos amatos un profesijās nostrādāto laiku, tostarp nostrādāto laiku prokuratūrā un Iekšlietu ministrijas Izmeklēšanas departamenta izmeklētāja amatā. Minētais savukārt ir pretrunā Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta trešajā daļā noteiktajam, ka izdienas stāžam tiesneša, Satversmes tiesas tiesneša un starptautiskas tiesas tiesneša amatā ir jābūt 30 gadiem, kas ir izdienas stāžs nevis saskaņā ar Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. pantu, bet gan saskaņā ar Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. panta 1. punktu. Turklāt norādāms, ka, nosakot izdienas stāžu saskaņā ar Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. pantu, aplūkojamās tiesību normas teksta daļa „tiesneša, Satversmes tiesas tiesneša un starptautiskas tiesas tiesneša amatā" vispār zaudētu nozīmi, jēgu.

Tā kā gramatiskās interpretācijas rezultātā aplūkojamās tiesību normas tekstā ir konstatējams pretrunas un tās vienozīmīga jēga nav rodama, nepieciešams pievērsties citām Administratīvā procesa likuma 17. pantā minētajām interpretācijas metodēm.

[10] Piemērojot sistēmisko interpretācijas metodi, aplūkojot Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļas 3. punkta normu kopsakarā ar pārējām Tiesnešu izdienas pensiju likuma tiesību normām, atzīstams, ka aplūkotā tiesību norma ir interpretējama kopsakarā ar Tiesnešu izdienas pensiju likuma 1. pantā noteikto tiesnešu izdienas pensijas mērķi, tas ir - nostiprināt tiesnešu neatkarību, garantējot likumā paredzētās viņu tiesības uz atbilstošu materiālo nodrošinājumu pēc amata atstāšanas, un noteikt kārtību, kādā tiek piešķirta, aprēķināta un izmaksāta tiesnešu izdienas pensija (turpmāk – izdienas pensija). Tātad no minētā visupirms izriet, ka primārais priekšnoteikumus tiesneša izdienas pensijas saņemšanai ir personas nodarbinātība tiesneša amatā.

Aplūkojot Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā noteiktos priekšnosacījumus tiesību uz tiesneša izdienas pensiju iegūšanai, konstatējams, ka abas tiesību normas satur obligātu prasību – nostrādātu noteiktu laiku tiesneša amatā atbilstoši minētajam Tiesnešu izdienas pensiju likuma mērķim, kā arī satur nosacījumus par personas atbrīvošanu no tiesneša amata. Taču, attiecinot Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļas 3. punktā noteikto prasību par 30 gadu izdienas stāžu uz izdienas stāžu, kas noteikts saskaņā ar Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. pantu, varētu rasties situācija, kad personai 30 gadu izdienas stāžu veido nostrādātais laiks Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. panta 2.-5. punktam noteiktajos amatos un profesijās. Tādējādi tiesības uz tiesneša izdienas pensiju varētu iegūt arī tāda persona, kura nav un pat nekad nav bijusi tiesnesis. Tādējādi Tiesnešu izdienas pensiju likuma tiesību normu sistēmiskas analīzes rezultātā secināms, ka Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļas

3. punkta tiesību normas prasību par 30 gadu izdienas stāžu attiecinot uz izdienas stāžu, kas aprēķināts, ņemot vērā nostrādāto laiku visās Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. pantā noteiktajās profesijās un amatos, norma nonāktu pretrunā ar Tiesnešu izdienas pensiju likuma 1. pantā noteikto likuma mērķi, jo atbilstoši Tiesnešu izdienas pensiju likuma tvērumam tiesneša izdienas pensijas mērķis pamatā ir tiesnešu nodrošinājums pēc tiesneša amata atstāšanas.

[11] Piemērojot vēsturisko interpretācijas metodi, konstatējams, ka Tiesnešu izdienas pensiju likuma sākotnējā redakcijā līdz pat 2022. gadam tiesību uz tiesneša izdienas pensiju iegūšanas priekšnoteikumi bija paredzēti tikai Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļas 1. un 2. punktā. Proti, tiesības uz izdienas pensiju Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta pirmajā daļā sākotnēji bija paredzētas tiesnešiem, kuru izdienas stāžs saskaņā ar Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. pantu bija 20 gadi ar nosacījumu, ka tiesnesis pēdējos desmit gadus nostrādājis tiesneša amatā un ir sasniedzis pensijas vecumu, vai arī tiesnesis, kurš pēdējos trīs gadus ir nostrādājis tiesneša amatā, neatkarīgi no vecuma tiek atbrīvots veselības stāvokļa dēļ. Tādējādi secināms, ka tiesības saņemt izdienas pensiju pamatā bija paredzēts iegūt tikai pēc valstī noteiktā pensijas vecuma sasniegšanas, neskaitot gadījumus, kad amats tiek atstāts veselības stāvokļa dēļ.

Strīdus tiesību norma Tiesnešu izdienas pensiju likumā iekļauta ar 2021. gada 25. novembra likumu „Grozījumi tiesnešu izdienas pensiju likumā". Minēto grozījumu projekts Saeimā ticis iesniegts jau 2019. gadā, sākotnēji likumprojektā neparedzot strīdus tiesību normas iekļaušanu likumā. Priekšlikums iekļaut Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļās 3. punktu iesniegts uz likumprojekta otro lasījumu. Priekšlikuma pamatojumā apsvērta nepieciešamība paredzēt tiesnesim, kura stāžs tiesneša amatā sasniedz 30 gadus, iespēju saņemt izdienas pensiju pirms valstī noteiktā pensijas vecuma sasniegšanas. Proti, priekšlikumos norādīts, ka „tiesnešu izdienu pensiju sistēmā ir nepieciešams iestrādāt korekciju attiecībā uz izdienas pensijas piešķiršanas laiku, lai nodrošinātu tiesneša neatkarības principu un garantētu tiesneša amatā nostrādājušās personas tiesības uz atbilstošu materiālo nodrošinājumu pēc amata atstāšanas, īpaši novērtējot tos tiesu sistēmā strādājošos tiesnešus, kas tiesneša amatam ir veltījuši lielāko daļu sava darba mūža un godprātīgi gādājuši par tiesu varas prestižu un taisnīgumu". Priekšlikumos vērtēta tiesneša profesijas specifika: „Vienlaicīgi norādāms, ka tiesneša profesija ir viena no tām profesijām, kas saistīta ar paaugstinātu emocionālo un psiholoģisko slodzi, stresa situācijām ikdienā, regulāru saskarsmi ar konflikta situācijām. Šādos apstākļos ilgstoši strādājot, ir paaugstināts profesionālās izdegšanas risks, kas pazemina gan darbspējas un darba kvalitāti, gan atstāj būtisku ietekmi uz pašas personas vispārējo veselības stāvokli." Priekšlikumos norādīts, ka „tā ir iespēja tiem tiesnešiem, kuri darbam tiesā ir veltījuši faktiski visu savu darba mūžu (vismaz 30 darba gadus) un jūtas sevi izsmēluši, saņemt atbilstošu sociālo nodrošinājumu – pelnītu izdienas pensiju". Minētajos priekšlikumos ir izvērtēts minimālais vecums, kurā persona šādas tiesības varētu iegūt, ņemot vērā, ka atbilstoši likuma „Par tiesu varu" prasībām par tiesnesi var kļūt, sākot no 30 gadu vecuma. Priekšlikumos norādīts: „Pat, ja pieņemam, ka par tiesnesi persona kļūst uzreiz 30 gados, tad jebkurā gadījumā tiesnesis savas tiesības uz izdienas pensiju saskaņā ar priekšlikumu varēs izmantot, ne ātrāk kā sasniedzot 60 gadu vecumu." (*https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/EB01637400345E87C2258680000240F76?OpenDocument*).

Aplūkotais priekšlikums iekļaut Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļas 3. punktu skaidri un nepārprotami atklāj likumdevēja mērķi paredzēt tiesības nedaudz ātrāk saņemt izdienas pensiju tām personām, kuru stāžs tiesneša amatā (kuras nostrādājušas tieši tiesneša amatā) vismaz 30 gadus.

Arī likumprojekta izstrādes procesā Ministru kabineta sniegtajā atbildē Saeimas Sociālo un darba lietu komisijai 2021. gada 12 oktobra vēstule Nr. 21-TA-350 vērtētā un Ministru kabineta atbalstītā Tiesnešu izdienas pensiju likuma grozījumu būtība atspoguļota šādi: „Ar priekšlikumu tiek noteikts, ka tiesības saņemt izdienas pensiju būtu arī tādam tiesnesim, kuram neatkarīgi no vecuma izdienas stāža tiesneša, Satversmes tiesas tiesneša un starptautiskas tiesas tiesneša amatā ir vismaz 30 gadu." (*https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/831846D1D9848A4DC225876F003733A7?OpenDocument*).

Ņemot vērā minēto un izvērtējot minētā likumprojekta izstrādes dokumentus kopumā, tiesai nerodas šaubu par likumdevēja mērķi ar strīdus tiesību normu paredzēt tiesības saņemt izdienas pensiju tiesnesim, kuram neatkarīgi no vecuma izdienas stāžs tiesneša, Satversmes tiesas tiesneša un starptautiskas tiesas tiesneša amatā ir vismaz 30 gadu, tātad šādas tiesības tika paredzētas tiesnesim, kuram izdienas stāžs 30 gadu ir tieši tiesneša, Satversmes tiesas tiesneša vai starptautiskas tiesas tiesneša amatā, bet ne citos Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. panta 2.-8. punktā noteiktajos amatos un profesijās.

[12] Apkopjot minēto, secināms, ka Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļas 3. punkta tiesību normas mērķis ir noteikt tiesības tiesnešiem, kuru izdienas stāžs tiesneša, Satversmes tiesas tiesneša un starptautiskas tiesas tiesneša amatā ir vismaz 30 gadu, saņemt izdienas pensiju neatkarīgi no vecuma. Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. panta 2.-8. punktā noteiktajiem, izdienas stāžu veidojošajiem izdienas periodiem Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļas 3. punkta piemērošanā nav ietekmējošas nozīmes. Līdz ar to secināms, ka Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļas 3. punkta tiesību normas vārdiskā jēga aptver situāciju, kāda tai nebija jāaptver. Proti, izskatāmajā gadījumā ir konstatējams aizklāts likuma robs, kurš aizpildāms ar tiesību tālākveidošanas metodes – teleoloģiskās redukcijas – palīdzību.

Tiesas konstatētais likuma robs ir novēršams, tiesību normas tekstā ietverto norādi uz Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. pantu saprotot kā norādi uz Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. panta 1. punktu, proti, vārdkopas „izdienas stāžs" paskaidrojošo vārdu grupas „saskaņā ar 3. pantu" saturu saprotot kā izdienas stāžu tiesneša, Satversmes tiesas tiesneša un starptautiskas tiesas tiesneša amatā, tas ir, „saskaņā ar 3. panta 1. punktu".

[13] No lietas materiāliem konstatējams un lietā nav strīda par to, ka pieteicējs atbrīvots no Zemgales apgabaltiesas tiesneša amata pēc paša vēlēšanās ar 2022. gada 27. janvāri (*lietas 35. lapa*, *https://likumi.lv/ta/id/329361-par-zemgales-apgabaltiesas-tiesnesa-visvalza-sprudzana-atbrivosanu-no-tiesnesa-amata*).

Beidzot pildīt amata pienākumus, pieteicējs nebija sasniedzis likumā „Par valsts pensijām" vecuma pensijas piešķiršanai noteikto vecumu (saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām" 11. panta pirmajā daļā un pārejas noteikumu 8. un 8.[1] punktu 2022. gadā vecuma pensijas piešķiršanai noteiktais vecums bija 64 gadi un trīs mēneši).

Saskaņā ar Ministru kabineta 2010. gada 21. decembra noteikumu Nr. 1156 „Kārtība, kādā piešķir un izmaksā tiesnešu izdienas pensijas" 7. punktu, nosakot tiesības uz izdienas pensiju, ņem vērā izdienas stāža pilno gadu skaitu.

Pieteicēja izdienas stāžs saskaņā ar Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. pantu ir 35 gadi, ko veido šādi izdienas periodi: Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. panta 1. punktā noteiktajā amatā – 21 gads 2 mēneši un 11 dienas (Tiesu administrācijas 2022. gada 18. marta izziņa, *lietas 33.-35. lapa*); Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. panta 2. punktā noteiktajā amatā – 10 gadi viens mēnesis un 26 dienas (Ģenerālprokuratūras izziņa Nr. 001242AZ0743, *lietas 36. lapa*); Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. panta 3. punktā noteiktajā amatā – viens mēnesis un viena diena (Ģenerālprokuratūras izziņa Nr. 001242AZ0743, *lietas 36. lapa*); Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. panta 4. punktā noteiktajā amatā – četri gadi un 24 dienas (Iekšlietu ministrijas 2022. gada 16. marta izziņa Nr. 1-68/634, *lietas 32. lapa*). Pieteicēja izdienas stāžs tiesneša, Satversmes tiesas tiesneša un starptautiskas tiesas tiesneša amatā ir 21 gads.

Ņemot vērā, ka pieteicējam izdienas pensija ar Lēmumu par izdienas pensijas piešķiršanu no 2022. gada 27. janvāra tika piešķirta, pamatojoties uz

Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļas 3. punktu, pieteicēja izdienas stāžs Aģentūrai bija jānosaka saskaņā ar Tiesnešu izdienas pensiju likuma 3. panta 1. punktu, proti, Aģentūrai bija jāvērtē tikai pieteicēja nostrādātais laika periods tiesneša, Satversmes tiesas tiesneša un starptautiskas tiesas tiesneša amatā, kas, kā konstatēts iepriekš, izteikts pilnos gados ir 21 gads.

Līdz ar to secināms, ka izskatāmajā gadījumā nebija konstatējami Tiesnešu izdienas pensiju likuma 2. panta pirmās daļas 3. punktā noteiktie priekšnoteikumi izdienas pensijas saņemšanai, tādēļ Lēmums par izdienas pensijas piešķiršanu ir atzīstams par prettiesisku.

[14] Administratīvā procesa likuma 86. panta otrajā daļā ir uzskaitīti gadījumi, kad pieļaujama adresātam labvēlīga prettiesiska administratīvā akta atcelšana. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 86. panta otrās daļa 3. punktu adresātam nelabvēlīgu administratīvo aktu var atcelt, ja administratīvā akta palikšana spēkā skar būtiskas sabiedrības intereses.

Izvērtējot pārsūdzēto lēmumu, tiesa konstatē, ka Aģentūra ir izsvērusi un samērojusi pieteicēja un sabiedrības intereses. Tiesa piekrīt Aģentūras apsvērumiem, ka, pastāvot solidārai pensiju sistēmai, nepamatota izdienas pensijas izmaksāšana skar būtiskas sabiedrības intereses. Tādēļ atzīstams, ka izskatāmajā gadījumā ir konstatējams tiesisks pamats pieteicējam labvēlīgā prettiesiskā lēmuma par izdienas pensijas piešķiršanu atcelšanai.

[15] Apkopojot minēto un izvērtējot pārsūdzēto lēmumu kopumā, tiesa secina, ka pārsūdzētais lēmums ir atzīstams par tiesisku un pamatotu, bet pieteicēja pieteikums ir noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Ņemot vērā iepriekš konstatēto un pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.-251. pantu, 289.-291. pantu, tiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras direktora 2022. gada 16. novembra lēmuma Nr. 22/2883065 atcelšanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā, apelācijas sūdzību iesniedzot Administratīvās rajona tiesas Valmieras tiesu namā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas.

Tiesnese S. Pone